

Eventyr For Alle

A detailed black and white illustration of a fox's head, positioned behind the text 'Eventyr For Alle'.

Enkesønnen

Asbjørnsen & Moe



Enkesønnen

Det var en gang ei fattig, fattig enke, som bare hadde én sønn. Hun jobba hardt for gutten til han hadde gått for presten, men så sa hun til ham at nå kunne hun ikke fø ham lenger. Han fikk dra ut og tjene for sitt brød.

Gutten vandra da ut i verden, og da han hadde gått en dags tid eller så, møtte han en fremmed mann.

«Hvor skal du hen?» spurte mannen.

«Jeg skal ut i verden og prøve å få meg tjeneste», sa gutten.

«Vil du tjene hos meg?»

«Å ja, like gjerne hos deg som hos en annen», svarte gutten.

«Ja, du skal få det godt hos meg», sa mannen. «Du skal bare holde meg med selskap, og ikke gjøre noen ting ellers.»

Så ble gutten med ham, og levde vel med mat og drikke, og hadde lite eller ingenting å gjøre. Men han så heller aldri et menneske hos mannen.

En dag så sa mannen til ham: «Nå reiser jeg bort i åtte dager. I den tida får du være alene, men du må ikke gå inn i noen av disse fire kammersene her. Gjør du det, så tar jeg livet av deg når jeg kommer igjen.»

Nei, sa gutten, det skulle han nok ikke.

Men da mannen hadde vært borte en tre fire dager, kunne ikke gutten holde seg, men gikk inn i det ene kammerset. Han så seg rundt om, men så ingenting utenom ei hylle over døra, og der lå en nypetornpisk. *Dette var riktig noe å forby meg så strengt å se også, det*, tenkte gutten.

Da de åtte dagene var omme, kom mannen hjem igjen.

«Du har vel ikke vært inne i noen av kammersene?» sa han.

«Nei, det har jeg slett ikke», sa gutten.

«Ja, det skal jeg snart se», sa mannen, og dermed gikk han inn i det som gutten hadde vært i. «Jo, du har vært der likevel», sa han, «og nå skal du miste livet.»

Gutten gråt og ba for seg, og så slapp han da med livet, men dyktig hogg fikk han. Da det var overstått, var de like gode venner igjen.

Ei tid etter reiste mannen bort på ny. Da ville han være borte i fjorten dager, men først sa han til gutten at han ikke skulle sette sin fot i noen av de kammersene han ikke alt hadde vært i. For der han hadde vært, kunne han gjerne gå. Ja, det gikk på samme måte som forrige gang, bare at gutten nå holdt seg fra å gå inn der i åtte dager. I det kammerset så han heller ikke annet enn ei hulle over døra, med en kampestein og ei vannkrukke på. *Det var riktig noe å være så redd for også*, tenkte gutten igjen.

Da mannen kom hjem, spurte han om han hadde vært i noen av kammersene. Nei, det hadde gutten selvfølgelig ikke vært.

«Ja, det skal jeg snart se», sa mannen, og da han så at han hadde vært der likevel, sa han: «Ja, nå sparer jeg deg ikke lenger, nå skal du miste livet!»

Men gutten gråt og bad for seg igjen, og så slapp han med straff den gangen og, men det fikk han da også, så mye som kunne ligge på ham. Men da han ble frisk igjen, levde han likeså godt som før, og han og mannen var like gode venner.

Ei tid etter skulle mannen reise igjen, og nå skulle han være borte i tre uker. Og så sa han til gutten, at gikk han inn i det tredje kammerset, var det ikke å tenke på liv mer. Da fjorten dager var gått, kunne ikke gutten holde seg lenger, han smatt inn. Men han så slett ikke noe der inne, utenom en lem i golvet. Da han løfta på den og så ned igjennom, stod det en stor kobberkjele og putra og kokte der nede, men han

så ingen varme under. *Det skulle være artig å kjenne om det var varmt*, tenkte gutten, og stakk fingeren nedi. Da han tok den opp igjen, var den forgylt over det hele. Gutten skrapte og vaska den, men forgyllinga ville ikke gå av. Så bandt han ei fille rundt, og da mannen kom hjem og spurte hva som feilte fingeren hans, sa gutten at han hadde skåret seg så stygt. Men mannen rev av filla, og da så han nok hva som feilte fingeren. Først ville han drept gutten, men da han gråt og bad igjen, banka han ham bare så han lå til sengs i tre dager. Da tok han et horn ned av veggen og smurte ham med, så ble gutten like frisk igjen.

Om ei stund reiste mannen bort for fjerde gang, og da skulle han ikke komme igjen før om en måned. Men da sa han til gutten, at hvis han gikk inn i det fjerde kammerset, så måtte han aldri tenke på å berge livet. En, to eller tre uker holdt gutten seg, men så kunne han igjen ikke holde seg. Han måtte og skulle inn i kammerset, og så smatt han inn. Der stod en stor svart hest i en bås, med et glotrau ved hodet og ei høykurv ved halen. Gutten syntes det ikke passa. Han bytta om og satte høykurva ved hodet.

Så sa hesten: «Siden du har så godt hjertelag at du vil la meg få mat, skal jeg frelse deg, jeg. Kommer trollet hjem nå og finner deg, så dreper han deg. Men nå skal du gå opp på det kammerset som er rett over her, og ta en rustning av dem som henger der. Og så må du for all del ikke ta noen av de blanke, men den mest rustne du ser, den skal du ta. Og sverd og sal skal du finne deg på samme vis.»

Det gjorde gutten, men det var tungt å bære det alt sammen.

Da han kom tilbake, sa hesten at nå skulle han kle seg naken og gå ned i kjelen som stod og kokte i det andre kammerset, og vaske seg godt der. *Jeg blir vel fæl da*, tenkte

gutten, men han gjorde det likevel. Da han hadde vaska seg, ble han både vakker og trivelig, og så rød og hvit som melk og blod, og mye sterkere enn før.

«Kjenner du noen forandring?» spurte hesten.

«Ja», sa gutten.

«Prøv å løfte meg», sa hesten.

Å ja, det kunne han, og sverdet svingte han som ingenting.

«Ja, legg nå salen på meg», sa hesten, «og ta på deg rustningen. Ta så nypetornpiskene og steinen og vannkrukka og smurningshornet, så reiser vi.»

Da gutten vel hadde kommet opp på hesten, bar det av sted så han ikke visste hvordan han kom frem.

Han red en stund, så sa hesten: «Jeg synes jeg hører en dur. Se deg om, kan du se noe?»

«Det kommer mange, mange etter oss, visst et snes», sa gutten.

«Ja, det er trollet det», sa hesten, «nå kommer han med sine.»

De red enda en stund, til de som kom etter, var nære innpå.

«Kast nå tornepiskene bak over skuldra di», sa hesten «men kast den vel og langt fra meg!»

Det gjorde gutten, og i det samme vokste det opp en svær, tykk nypetornskog.

Så red gutten igjen et langt, langt stykke, mens trollet måtte hjem etter noe å hogge seg igjennom skogen med.

Men om en stund sa hesten igjen: «Se tilbake, kan du se noe nå?»

«Ja, en hel mengde», sa gutten, «som en stor kirkeforsamling.»

«Ja, det er trollet det. Nå har han flere med seg. Kast nå kampesteinen, men kast den vel og langt fra meg!»



Med det samme gutten gjorde som hesten hadde sagt, ble det et stort, stort kjempefjell bak ham. Så måtte trollet hjem etter noe å hogge seg gjennom fjellet med, og mens trollet gjorde det, red gutten igjen et godt stykke.

Men så bad hesten ham se seg tilbake igjen, og da så han det yrte som en hel krigshær. De var så blanke at det skinte av dem.

«Ja», sa hesten, «det er trollet. Nå har han alle sine med seg. Slå nå vannkrukka ut bak deg, men pass godt på så du ikke søler noe på meg!»

Det gjorde gutten. Men hvordan han nå gjorde det, så kom han til å søle en dråpe på hofta. Så ble det et stort, stort vann, men på grunn av de dråpene han sølte, kom hesten til å stå langt uti vannet. Likevel svømte den da til lands. Da trollene kom til vannet, la de seg ned for å drikke det tomt, og så slurka de i seg til de sprakk.

«Nå er vi kvitt dem», sa hesten.

Så reiste de i lang, lang tid. Til slutt kom de på ei grønn slette i en skog.

«Kle nå av deg hele rustningen og ta bare på de fillete klærne dine», sa hesten. «Ta så salen av meg og slipp meg, og heng alt inn i det store innhulede lindetreet her. Så skal du lage deg en parykk av granlav og gå opp til kongsgården, som ligger her tett ved. Der skal du be om tjeneste. Når du så trenger hjelp av meg, så gå bare hit og rist på bisselet, så skal jeg komme til deg.»

Ja, gutten gjorde som hesten hadde sagt, og da han fikk på lavparykken, ble han så ussel og bleik og tufsete å se på, at ingen kunne kjenne ham igjen. Han kom da til kongsgården, og bad først om å få være på kjøkkenet og bære vann og ved til kokka.

Men så spurte kokkejenta: «Hvorfor har du den stygge parykken? Ta av deg den, jeg vil ikke ha noen så stygge her inne.»

«Det kan jeg ikke», svarte gutten, «jeg er ikke helt rein i hodet.»

«Tror du jeg vil ha deg her ved maten når du er slik da?» sa kokka. «Gå ned til stallmesteren, du passer best til å gå og måke i stallen.»

Men da stallmesteren bad ham ta av parykken, fikk han samme svaret, og så ville ikke han heller ha ham.

«Du kan gå til hagemesteren», sa han, «du passer best til å gå og grave i jorda.»

Hos hagemesteren fikk han da lov å bli. Men ingen av de andre tjenerne ville ligge i hus med ham. Derfor måtte han sove for seg selv under trappa til lysthuset, det stod på stolper og hadde ei høy trapp. Under den fikk han litt mose til seng, og der lå han så godt han kunne.

Da han hadde vært på kongsgården ei stund, hendte det

seg en morgen, i det samme sola rant, at gutten hadde tatt av seg lavparykken og stod og vaska seg. Og da var han så vakker at det var en lyst å se.

Prinsessa så den vakre hagegutten oppe fra vinduet sitt og syntes hun aldri hadde sett noen så vakker. Hun spurte da hagemesteren hvorfor han lå ute under trappa.

«Å, ingen av de andre tjenerne vil ligge sammen med ham», sa hagemesteren.

«La ham komme opp i kveld og ligge ved døra inne på kammerset mitt, så skal de vel ikke holde seg for god til å la ham ligge i hus med seg siden», sa prinsessa.

Hagemesteren sa det til gutten.

«Tror du jeg vil gjøre det?» sa gutten. «Da ville de si at det var noe mellom meg og kongsdattera.»

«Ja, du har grunn til å være redd for det du», svarte hagemesteren, «du som er så vakker!»

«Ja ja, når du sier det, så får jeg vel gjøre det», sa gutten.

Da han skulle gå opp trappene om kvelden, trampa og slampa han sånn i vei at de måtte be ham gå sakte, så ikke kongen skulle høre det. Han kom inn og la seg, og begynte straks å snorksove. Så sa prinsessa til tjenestejenta si: «List deg bort og ta av ham lavparykken», og det gjorde hun. Men i det samme hun ville nappe den, holdt han på den med begge hender, og sa at den fikk hun slett ikke. Dermed la han seg til å snorke igjen. Prinsessa gav tjenestejenta et vink igjen, og så fikk hun nappa av parykken. Da lå gutten der så deilig og rød og hvit som prinsessa hadde sett ham i morgensola. Siden lå gutten hver natt oppe på rommet hos prinsessa.

Men det varte ikke lenge før kongen fikk greie på at hagegutten lå i kammerset hos prinsessa hver natt, og så ble han så sint at han nær hadde tatt livet av gutten. Det gjorde han nå ikke likevel, men kasta ham i fangetårnet, og si egen

datter stengte han inne på kammerset, så hun aldri fikk lov å komme ut, hverken natt eller dag. Alt hun gråt og bad for seg og gutten, så hjalp det ikke, kongen ble bare enda mer sint av det.

Ei stund etter ble det ufred og krig i landet, og kongen måtte ruste seg mot en annen konge, som ville ta riket fra ham. Da gutten hørte det, ba han fangevokteren gå til kongen for seg, og be om rustning og sverd og lov til å være med i krigen. Alle de andre lo da fangevokteren kom med ærendet sitt, og ba kongen at han måtte få noe gammelt skrammel å ha på seg, så de kunne få den moroa å se slik en stakkar være med i krigen. Det fikk han, og også et gammelt usselt øk som hinka på tre bein, det fjerde dro det etter seg.

Så dro de da ut mot fienden, men de hadde ikke kommet langt bort fra kongsgården før gutten ble sittende fast i ei myr med øket sitt. Der satt han og hakka og nikka: «Hei vil du opp! Hei vil du opp!» sa han til gampen. Det hadde alle de andre riktig sin moro av, og lo og gjorde narr av gutten mens de red forbi. Men ikke før var de borte, så sprang han til lindetreet, tok på seg rustninga og rista på bisselet.

Straks kom hesten, og sa: «Gjør du ditt beste, så skal jeg gjøre mitt!»

Da gutten kom etter, var slaget alt i gang, og kongen var i slem knipe. Men aller best det var, hadde gutten jagd fienden lang vei. Kongen og hans folk lurte veldig på hvem det kunne være som kom og hjalp dem, men ingen kom ham så nær at han fikk snakka til ham, og da slaget var slutt, var han borte.

Da de dro tilbake, satt gutten enda i myra og hakka og nikka på det trebeinte øket. Da lo de igjen. «Nei se bare, der sitter den kløna ennå», sa de.

Den andre dagen de dro ut, satt gutten der enda. De lo igjen og gjorde narr av ham, men ikke før hadde de ridd forbi,



så sprang gutten til lindetreet, og alt gikk igjen som forrige dagen. Alle lurte de på hva det var for en fremmed kjempe som hadde hjulpet dem, men ingen kom så nær at han kunne få snakka til ham. Og det var nå ingen som gjetta at det var gutten, forståelig nok.

Da de dro hjem om kvelden, og så gutten sitte på gampen enda, lo de ham ut, og én skøyt ei pil etter ham og traff ham i beinet. Han til å skrike og bære seg så det var stygt å høre, så kongen kasta lommeterkleet sitt til ham, for at han skulle knytte det omkring.

Da de dro ut igjen tredje morgenen, satt gutten igjen i myra. «Hei, vil du opp! Hei vil du opp!» skreik han til øket.

«Nei, nei! Han kommer til å sitte der til han sulter i hjel», sa kongens folk mens de red forbi, og så lo de av ham så de var nær ved å falle av hestene.

Ikke før var de borte, så sprang han til lindetreet igjen, og kom etter til slaget, akkurat da det gjaldt som mest. Den dagen drepte han den andre kongen, og så var det slutt på



krigen med det samme.

Da slaget var over, fikk kongen se lommetørkleet sitt, som den fremmede forkjemperen hadde om beinet, og da hadde han lett for å kjenne ham igjen. Så tok de ham mellom seg til kongsgården. Prinsessa så ham oppe fra vinduet, og ble så glad at du aldri kan tro det: «Der kommer kjæresten min også!» sa hun. Så kom smurningshornet frem. Først smurte han seg selv på beinet, og siden alle de sårede, og så ble de alle sammen gode på øyeblikket.

Så fikk han kongsdattera til ekte. Men da han kom ned i stallen til hesten, den dagen bryllupet skulle stå, stod den der så trist og hengte med ørene, og ville slettes ikke spise. Da den unge kongen – for da hadde han blitt konge og hadde fått halve riket – snakka til ham og spurte hva som feilte ham, sa hesten: «Nå har jeg hjulpet deg frem, og nå vil jeg ikke leve lenger. Nå skal du ta sverdet og hogge hodet av meg!»

«Nei, det vil jeg slett ikke gjøre», sa den nye kongen, «men du skal få alt du vil ha, og alltid stå og hvile.»

«Ja, gjør du ikke som jeg sier, skal jeg nok klare å få livet av deg», sa hesten.

Så måtte da kongen gjøre det. Men da han løfta sverdet og

skulle hogge til, syntes han det var så ille at han måtte snu ansiktet vekk, fordi han ikke orka å se på hogget. Men ikke før hadde han hogd av hodet, så stod den vakreste prins der hesten hadde stått.

«Hvor i all verden kom du fra?» spurte kongen.

«Det var jeg som var hest», svarte prinsen. «Før var jeg konge i samme landet som den kongen du drepte i slaget i går. Det var han som kasta trolldommen på meg og solgte meg til trollet. Siden han nå er drept, så får jeg riket mitt igjen, og du og jeg blir nabokonger. Men *vi* skal nok aldri føre krig med hverandre.»

Og det gjorde de ikke heller. De var venner så lenge de levde, og den ene kom titt og ofte og besøkte den andre.

Ordforklaringer

- **fø:** gi eller skaffe noen mat, føre
- **gå for presten:** konfirmere seg
- **glotrau:** fat til oppbevaring av glør
- **snes:** 20 stk. av noe
- **øk:** ussel gammel hest

Eventyr For Alle.no



Les og hør kjente og ukjent eventyr,
gratis på norsk!

eventyrforalle.no



Norsk folkeeventyr fra samlingene til Peter Christen Asbjørnsen (1812-1885), Jørgen Moe (1813-1882) og Moltke Moe (1859-1913).
(Offentlig eiendom - public domain)

Kilde: [Eventyr, 1928 \(no.wikisource.org\)](https://no.wikisource.org/wiki/Eventyr,_1928) (Offentlig eiendom - public domain)

Teksten er redigert av Karl-Robert Rønning.



Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DeLPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Illustratør: Otto Sinding (1842-1909)

Kilde: [H. C. Andersens Eventyr og historier. Første bind, 1905 \(archive.org\)](https://archive.org/details/H.C.AndersensEventyr_og_historier.Første_bind_1905)



Dette arbeidet er fri for kjente opphavsrettsrestriksjoner.